

S Petrem Hájkem o pravici, levici a oranžové vlně

Prezident Václav Klaus ho nedávno v televizi označil za svého klíčového politického poradce. Zástupce kancléře prezidentské kanceláře Petr Hájek (58) současně dlouhá léta plní roli intelektuálního provokatéra. Na jaře 2009 vydává knihu aktuálních politických esejů s názvem Smrt ve středu (Dokořán), a proto jsme rozhovor začali úvahou o společných rysech amerických prezidentských a krajských voleb v České republice. Ptal se Bohumil Pečinka pro Revue politika.

Prezidentské volby ve Spojených státech mají spojitý rys s tím, co se děje v současné době v České republice, v Evropě a v celém takzvaném západním světě. Paradoxní je, že bych pro Obamu také zvedl ruku, přestože se pokládám za člověka hluboce pravicově orientovaného. Pravice pro mě není cosi jako posvátná kráva. Není to něco, za čím člověk jde jednoduše proto, že je to pravice nebo jako fotbalový fanoušek za svým klubem. Pro mě slovo pravice rovná se svoboda. A levice rovná se omezování svobody.

BP: Rozvedte to.

Autentický pravicový postoj je zhruba tento: svět je dost, jeho vývoj probíhá evolučně, člověk do něj nemá zasahovat svými inženýrskými vizemi dobra pro všechny. Samozřejmě, že přirozený evoluční pohyb světa je proces v mnoha ohledech krkolomný, klopotný, s různými zákrutami, nepochopitelnostmi, ale ve svém součtu nakonec ukazuje na jediný správný směr vývoje lidské společnosti. Zjišťování, zda jsou nutné drobné či větší změny směru, se děje v naší civilizaci prostřednictvím demokratické volby.

Člověk, který je hluboce přesvědčen o tom, že to nejdůležitější v lidské existenci je svoboda, tedy onen pravičák, pak nemá na výběr, protože pro něj platí jednoduchá pravda: lidé mají zájmy, politické strany jdou jejich zájmům vstříc tím, že nabízejí politický výraz pro jejich zájmy. Lidé pak jdou k volbám, svou preferencí se vyslovují pro tu či onu cestu. Výsledek, ať je jakýkoli, je přitom vždycky správný. Neboli jak říká Alexander Pope ve slavné *Essay on Man*: „*Whatever is, is right.*“

BP: A levice?

Ta je bytostně přesvědčena, že člověk je neznalý, nedokonalý, hloupý, je ho třeba vést ke světlým zítřkům, protože sám ze sebe by to nedokázal a elity – umělci, politici, novináři – se stávají předvojem tohoto hloupého lidského rodu. Stoupenci levice mají vždycky vizi, jak se má společnost vyvíjet, co dělat ve všech ohledech, aby konečně nastalo kýžené Dobro. Společenství moudrých tuto vizi artikuluje a přesvědčí veřejnost buď po dobrém, nebo ji donutí po zlém jít za tímto zjeveným Dobrem. To je jeden z možných popisů rozdílu mezi pravici a levici.

BP: Vraťme se ještě k důvodům, proč byste hlasoval pro Obamu.

Pro Obamu se zvedla obrovská vlna mediálního zájmu elit. To je přirozené. Je socialistou a intelektuální a mediální skupiny jsou všude ve světě z definice levicové. Nicméně Obamova

kampaň - mimořádně dlouhá a mimořádně nákladná - měla kromě obvyklých charakteristických rysů z hlediska mediálního obrazu dva nové a důležité aspekty: Především měla zbořit představu, že v Americe nemůže být prezidentem černoch. **Do téhle věci se američtí socialisté přímo zamilovali, udělali si z ní obvyklou vizionářskou mantru pokroku, takže je zjevné, že volby byly vysloveně rasistické - ale ve smyslu známé perversity zvané „pozitivní diskriminace“.**

Jenže volba pro Obamu byla současně reakcí na to, co bychom mohli nazvat jako „bushismus“ ve velmi zúžené podobě. V širší pak jako americký neokonzervatismus. To je děsivý politický směr, který silně kritizují a jenž byl příčinou mnoha současných potíží v celém světě (pokud jejich příčinou byla Amerika posledních osmi let). Včetně současné finanční krize.

BP: Proč?

U zrodu neokonzervatismu stáli začátkem sedmdesátých let lidé s marxistickou a trockistickou minulostí typu Irwinga Kristola, který ještě v roce 1983 napsal, že je hrdý, že byl členem 4. internacionály. V čem spočívá jejich výhybka k pravici?

Stále jsou přesvědčeni, že svět je místem pro hrátky vizí. Oni jsou prostě vizionáři a vize je pro ně víc než cokoli jiného. Převzali pravicovou entitu a naroubovali do ní představu, že se světem je třeba něco zásadního udělat. Třeba že americká demokracie je nejdůležitějším rysem současného světa a je nutné ji šířit po celém světě. Prostě si definovali „nové dobro“ a to se rozhodli exportovat. Naplno jejich „pravicový marxismus“ expandoval, když se George Bush mladší stal americkým prezidentem.

BP: Trochu bych tady udělal dělítko mezi starším a mladším Kristolem, a tedy dvěma generacemi neoconů, jak se jim říká. Lidé jako Norman Podhoretz popisují, že k odchodu od radikální levice dospěli pod vlivem rozvratu sociálních struktur koncem šedesátých let. Pod dojmem nástupu komunismu všude ve světě si řekli, že jestli se tomu americká civilizace nepostaví, tak demokracie všude na světě zanikne. Tohle byl zdroj jejich konverze.

To je všechno možné, ale jakmile připustím, že koncentrák v té či oné soft podobě je přijatelná metoda, jsem prostě bolševik nebo nacista. Pravicová odpověď, kterou G. W. Bush nedal, zní: koncentrák v žádném případě, dámy a pánové, tady bude svoboda. Co nejširší prostor pro svobodu idejí, osobních životů jednotlivců, ale i celých národů, kterým není možné vnucovat ani naši zlatou/stříbrnou demokracii. To je jediná smysluplná cesta. Dělicí čára mezi svobodou a nesvobodou je totiž absolutně ostrá.

Každý, kdo prozradí, že má velkou společenskou vizi, například o budoucí Evropě, Iráku, Kosovu či Afghánistánu - pozor na něj. Ten nás chce zavléci do dobra nesvobody a koncentračních táborů všeho druhu.

BP: A co druhá generace neokonzervativců, která o sobě dala vědět koncem

devadesátých let?

To jsou lidé typu **Roberta Kagana**, kterého mimochodem zbožňuje Alexander Vondra, což pokládám za významné a více než symbolické. Nikoli jen z hlediska zahraničněpolitických postojů současné vlády, která je – ať vědomě či nevědomky – redistributorem neokonzervatismu v evropském prostoru. Možná i proto si tak dobře rozumí se současnou mocenskou elitou Evropské unie při jejím nastolování socialismu. Jsou to ideoví bratři a sestry. Společně si myslí, že „poslední bitva vzplála, dejme se na pochod“.

Jde o politickou představu, že v rámci vývozu Dobra a demokracie euroatlantického typu máme právo zasahovat všude ve světě, kde to neklape podle našich představ. Ve skutečnosti jde o čistý imperialismus sovětského typu, který nepochybuje, že vývoz spravedlivé socialistické revoluce – nebo v tomto případě demokracie – je regulární právo stavitelů budoucího nádherného světa, kde všichni budou bratři.

Před několika dny litoval prezident Bush, že ve věci Iráku uvěřil informacím tajných služeb, což prý byla jeho hlavní chyba. Nikoli tedy samotná myšlenka na válku, ale chybné informace, které ji rozpoutaly. Kdyby ty informace byly správné, všechno by asi dopadlo jinak. Přesně takhle šíleně někteří, již o sobě tvrdí, že jsou pravičáci oddaní svobodě, nejen v Americe přemýšlejí. Vzpomínáte na údajný spor Václava Klause s Georgem Bushem mladším z doby vzniku irácké války?

BP: Jenom, co prošlo tiskem.

Psaly se o tom absurdní antiklausovské litanie všech aktivistů Svazu česko-amerického přátelství, kde je dnes organizována většina našich novinářů. Ve skutečnosti se stalo jen to, že v soukromém rozhovoru s americkým velvyslancem v Praze si náš prezident dovolil zapochybovat o intervenci jako metodě řešení konfliktů. Nic víc. A tento soukromý rozhovor se stal v českých médiích stigmatizujícím až dodneška, kdy už dávno většina Američanů stojí na Klausových pozicích. Český prezident pochopitelně neměl žádné informace zpravodajského charakteru, které by americké straně scházely. Jen hovořil s velvyslancem republikánského prezidenta a myslel si proto, že si může dovolit určitou míru „ideového“ nesouhlasu. Následně to strhlo obrovskou vlnu veřejné kritiky. Co o tom více říkat? To je o přece o dvou koncepcích světa: levicové a pravicové. A kdo byl v té chvíli kde?

BP: Faktem je, že o tzv. humanitárních intervencích se začalo mluvit už za prezidenta Clintona, například v době války v Kosovu. Sám Clinton to pak vtělil do doktríny NATO v dubnu 1999.

To, že jde o součást levicové vize nápravy světa, je jasné. **Současná Socialistická internacionála Čtvrté říše, jak říkám rodičímu se evropskému impériu, inspirován výrokem Margarethy Thatcherové z počátku devadesátých let, zcela v souladu se svými ideovými východisky také vychází z přesvědčení, že svobodu je nutno dávkovat těm blbcům dole jen po kapkách.**

Vzhledem k absenci pravicového protipólu v evropském prostoru současně intenzivně pracuje na destrukci politického systému a civilizace, která byla na svobodě původně postavena. Jde totiž o to, že jak současní evropští marxisté, mezi něž se tak zdatně v posledních letech přiřadila naše konečně evropsky politicky korektní ODS, tak američtí neokonzervativci převzali nejen tezi trockistů a bolševických komunistů o vývozu revoluce jako jediného správného způsobu šíření dobra. Dalším principem marxismu je, že hledá třídního nepřítele. Někdo musí být nepřítel dělnické třídy a proletářů, kteří smetou dosavadní pořádky a vytvoří novou ideální společnost – utopii. Pokud není, musí se vytvořit, protože kam by jinak bylo namířeno budování a vize?

BP: Kdo je oním třídním nepřítelem v pojetí neokonzervativců?

Nepochybně takzvaný mezinárodní terorismus, **který pro tento účel stvořili** a pak proti němu začali bojovat. 11. září 2001 bylo výstřelem z Aurory. Začátkem nových světových pořádků. Startem pokusu o definitivní omezení občanských svobod. V USA dnes existují věrohodné průzkumy, v nichž 73 procent občanů, což už je ze statistického hlediska významná část, nevěří, že 11. září bylo vše tak, jak to prezentovala vláda a média. Proč tomu ti lidé nevěří, má snad nějaký důvod.

BP: Proč ten příměr s Aurorou?

Pro mladší čtenáře na vysvětlenou: komunistická mytologie říká, že v Petrohradě se v listopadu 1917 vzbouřili rudí námořníci na křižníku Aurora. Jejich výstřel z lodního děla byl signálem k započatí bolševické revoluce. Historicky je to samozřejmě nesmysl. Aurora nikdy nevystřelila, ale pověst o tom se stala základním rozpoznávacím znakem bolševismu. Šlo o mediálně dokonale použitý headline, abych tak řekl dnešními slovy – něco, od čeho se můžeme odpíchnout. 11. září 2001, to byl také výstřel z Aurory, která nevystřelila. V reakci na to Bushova vláda zahájila intenzivní útok proti do té doby fiktivnímu nepříteli v podobě islámského terorismu, který tím stvořila. Jakýsi nový Pearl Harbor, morálně opravňující vyhlášení světové války. Tím dostala vláda právo udeřit kdekoliv.

BP: Připomíná to některé americké novináře, kteří se snažili zkonstruovat, že neoconi jsou jakýmsi tajným bratrstvem ze špičkových univerzit, kteří se společně se svými profesory dohodli ovládnout svět.

Rozumnému člověku by mělo být nápadné, proč velmoc typu Spojených států, která opravdu může zasáhnout kdekoli na světě pomocí svých tajných služeb a regulérních či iregulérních armád, dodnes nechytla údajnou hlavu oné základní organizace islámského terorismu, jistého Usámu bin Ládina. Přemýšlivé lidi by to mělo vést k otázce: Byl vůbec Usáma bin Ládín? Existuje? Není to pouze mediálně stvořená postava? A pokud fyzicky existuje, proč ho dosud nikdo nedopal? Možná proto, že je potřeba, že je nezbytný jako ropa, s níž ostatně souvisí.

Představte si svět zbavený Usámy bin Ládina. Proti komu se bude bojovat? Víte, jak složité by bylo mediálně vytvořit fiktivní hlavu tohoto fiktivního mezinárodního nepřítele? Nepřítel totiž

musí být mezinárodní z hlediska fikce neokonzervatismu nebo z hlediska jeho utopického postoje k realitě. Nebude-li mezinárodní, není kam vyvážet novou a tentokrát už opravdu jedinou správnou revoluci, tedy demokracii, ať se to komu líbí, nebo nelíbí, protože demokracie je Dobro, což máme určitě vědecky ověřeno, takže půjde o svého druhu vědecký světový názor.

Je to hrozné, jak tady už všechno – a to velmi nedávno – bylo. Opakuji: tím není řečeno, nebo já si nemyslím, že nástup Baracka Obamy jako prezidenta Spojených států je řešením této situace. Spíše se obávám, že jde o odklad jakýchkoli řešení jejich zakonzervováním do mediální show, která má potenci čtyři roky vydržet. Ale je pořád menším zlem, než kdyby prostřednictvím dalšího neokonzervativce Johna McCaina měla pokračovat naprosto smrtící a pro americkou pravici ničivá cesta, kterou do současné politiky vnesl neokonzervatismus.

Když už o tom mluvíme, tak tohle je skutečné jedenácté září naší demokracie. Nabourání se marxistů a trockistů do věží svobody, kterou vždycky představovali američtí republikáni. Je to útok na kořeny, na samou podstatu svobody – a mimochodem velmi dobře utajený. Protože jaképak kořeny, že? Ostatně v poslední době to věrně papouškují všichni neosvazáci i v našich médiích – takové pitomosti jako nějaké ideové pravicové kořeny jsou už prý jen pro pubertáky. Rozumní a racionální vědí, že už jde jen o show, politika že skončila. Právě takhle lze každé skutečné jedenácté září utajit před veřejností, ukolébat ji a uspat. Až se probudí, bude pozdě.

BP: Lze vůbec v dnešním rychlém mediálním světě ještě něco utajit?

Velký teoretik médií Marshall McLuhan řekl jednu základní poučku: „Střežit je nutno jen malá tajemství. Velká tajemství bude střežit sama veřejnost tím, že jim odmítne věřit.“ Jinými slovy, velká tajemství není třeba střežit, protože veřejnost je obklopí takovou mírou nedůvěry, že se stanou nepravděpodobnými, i kdyby ze všech stran trčela pochybnost nebo bylo jasné, že to, co je nám předkládáno k věření, se prostě tak, jak je to servírováno, odehrát nemohlo.

Tím nechci říct, že druhý výstřel z Aurory, jedenácté září v NYC, nutně musela být vládou či nějakou částí tajných služeb řízená operace, jestli mně rozumíte – nemusela. Je však naprosto důvodná pochybnost, že to, jak nám bylo 11. září předvedeno, byla manipulace, přinejmenším mediální. Jestli takto dnes uvažuje i významná část americké populace, myslím, že je to věc, která stojí za hlubokou úvahu. A signalizuje, že na rozdíl od Evropy nemusí ve Spojených státech být problém ztráty svobody dlouhodobý a fatální. Amerika nikdy neprožila období totality. Evropa si to už stříhla párkrát a zřejmě se jí v tom masochisticky zalíbilo.

BP: Vztáhneme to opět na situaci u nás.

Celou dobu se snažím ukazovat, že ten problém se situací u nás velmi souvisí. Současný vládní establishment, alespoň pokud jde o ODS a pana Bursíka, má mimořádně blízko k tomu pojetí neokonzervatismu, jak ho reprezentoval George Bush mladší. A je víc než jen symbolickým vyjádřením, že ve stejné době jako američtí republikáni dostala obrovský

volební výprask i ODS. Ten vztah je totiž opravdu přímý. Jak v Americe, tak u nás se po delší době skutečně volilo politicky.

BP: Dříve ne?

Pokud lidé mají dostatek jídla, možnost brát si neskutečně levné úvěry a žijí v představě, že je tu jakési konečně vytvořené perpetuum mobile na štěstí a blahobyt, které v rukou třímá vláda – ať je pravicová nebo levicová, v obou případech takzvaně středová – v ten okamžik se z občana, jenž občas zajde k volbám, aby korigoval směr cesty svého státu, stává faktický nevolič. Je to volná aréna pro neomezenou moc médií, protože spokojený a ukolébaný člověk v postdemokratickém světě v zásadě udělá to, kam ho média dovedou. Není to kvůli jeho hlouposti, ale proto, že necítí skutečné obavy nebo nadějeplnou změnu, bere politiku jako televizní show, zábavně znechucující program pro ukrácení času na ubikacích mezi prací a spánkem, jako třeba porno, počítačové hry nebo turistiku.

BP: Co je opakem?

Když silné skupiny voličů cítí, že jejich zájmy jsou nějakým způsobem buďto ohroženy, anebo že by ohroženy být mohly. V tu chvíli se začnou lidé chovat politicky. Navzdory jakýmkoli mediálním manipulacím jdou a volí zájmově. Politika totiž rovná se zájmy a zájmy jsou jen jiným slovem pro politiku.

Američané z neklamných příznaků prostě ucítili, že jsou vnitro- i zahraničněpoliticky ohroženy jejich základní zájmy a smetli vládu. Řekl bych dokonce, že kdyby proti McCainovi kandidoval běloch, byla by zdánlivě paradoxně prohra republikánů daleko větší, možná by se o ní říkalo katastrofální.

BP: A co finanční krize? Taky si myslíte, jako francouzský prezident Nicolas Sarkozy, že její příčinou jsou malé regulace finančního trhu?

Naopak. Příliš velké. Její počátky sahají do doby prezidentování Billa Clintona. Možná si vzpomenete, že první signál se objevil, když splaskla bublina obrovských internetových akcií. Bush v tom se svou neokonzervativní ideologií zdárně pokračoval. Vydal se tak za Clintonem na cestu, která bývala v demokratických dobách vyhrazena socialistům. Způsobili, že do bankovního světa, který je sám o sobě docela sofistikovaná potvora, začali intenzivně vstupovat regulačními opatřeními.

Dám příklad. U nás jsme si prožili v devadesátých letech, jak stát nutil banky, aby si vytvářely takzvané oprávký. Jsou to zdroje, které má banka k dispozici, a podle určitých regulí, které jí předepíše stát, musí označit některé úvěry za klasifikované, neboli za podezřelé, protože podle regulátorů u nich není jistota, že budou správně spláceny.

Vůči nim si pak musí banka vytvářet opravné rozpočty – čili neefektivně alokovat obrovské množství zdrojů, které podvazují rozvoj. To samozřejmě bankovnímu světu nevyhovuje. V tu chvíli se začne chovat přirozeně a hledat cestu, jak z toho vyklouznout, a nakonec si ji

pochopitelně najde. Většinou vymyslí nesmírně sofistikované finanční produkty, v nichž je zakryto, že ten či onen úvěr je ve skutečnosti rizikový. V Americe tímto způsobem dostávali úvěry lidé absolutně bez jakéhokoliv ručení, což se obnažilo teprve nyní při pádu mnoha finančních ústavů.

BP: Nebyla to tak trochu pyramidová hra?

Jak víme, peníze vznikající úvěrem jsou fiktivní peníze, ale jsou. Tento stav může trvat relativně donekonečna, pokud je mezi bankéři důvěra. Jenže co oni začali dělat? Obrovská portfolia těchto sofistikovaných úvěrů a produktů si začali vzájemně prodávat. Průšvih nastává, když z různých důvodů dojde k problémům třeba s likviditou, což se stalo ve Spojených státech. V ten okamžik se všichni leknou a začnou zkoumat, co mají doopravdy v rukou. Najednou zjistí, že mají v rukou hlubokou nejistotu, a rychle se jí chtějí zbavit, ale on to nikdo nekupuje. Chci tím dokumentovat důležitou věc: finanční krize nevznikla z důvodu malé regulace bankovního průmyslu, ale socialistické přeregulovatelnosti bankovního trhu. A protože, jak to vypadá, lék se hledá ve stejném směru, máme před sebou asi docela krušné časy.

BP: Pojďme se vrátit k výsledkům českých krajských a amerických prezidentských voleb a jejich podobnosti.

Zastavím se přece jen u Spojených států, kde okamžitě po prohraných volbách začala ostrá diskuse mezi republikány, která podle mě nutně povede k odmítnutí ideologie neokonzervatismu a návratu k původním kořenům svobody.

BP: A u nás?

Mám tady časopis 51 Pro, který financují kruhy spojené s ODS. Na obálce je portrét ohavně se šklebícího Jiřího Paroubka a pod ním nápis „Triumf populisty“ a podtitul „Špinavá kampaň přinesla ČSSD vítězství“. Výraz naprosté nepoučitelnosti. Epitaf. Samozřejmě důvod prohry ODS je úplně stejný jako důvod prohry republikánů v prezidentském klání v Americe. Nevyhrála ČSSD, ale prohrála ODS. Statisticky řečeno, zvedla se asi o 11 procent hlasů volební účast, ale nepřišli voliči ODS – proč? Kvůli špinavé kampani ČSSD a šklebícimu se předsedovi této strany?

BP: Chci jen připomenout, že v době krajských voleb v roce 2004 volilo ODS zhruba 780 tisíc voličů a čtyři roky nato o necelých sto tisíc méně. Zatímco pro ČSSD tehdy hlasovalo 300 tisíc lidí a v roce 2008 už jeden milión voličů. Myslíte to tak, že ODS nepřišli noví voliči z řad těch „nových“ 11 procent?

Samozřejmě. Navíc komparace výsledků v absolutních číslech v různých volbách je absurdní. Kromě toho, že budete komparovat ve specifických sociologických modelech. Výsledek mluví za sebe: tady proběhly skutečné politické volby. Určitá část voličů silně pocítila svůj politický zájem a šla ho hlasitě dát najevo volbou ČSSD. Pán Bůh za to zaplať.

Na druhé straně zájem nebyl, navíc ani nabídka nemohla být, protože pravice zmizela. Její bezduché ornamenty, které na ničem pevném nestály, s sebou nesly pouze potenciální hrozbu, kterou opozice, jak je její povinností, přesně identifikovala, označila, víc dělat nemusela. Tito lidé hlasovali proti této reálné hrozbě, tedy proti ODS, tedy vysoce politicky. Proto byly tyto volby jenom a výhradně o ODS.

BP: Co vytvořilo hlavní „antiodéesovskou vlnu“? Seškrtané dávky porodného, zvýšení cen plynu a energií, zvýšení regulovaných nájmů těsně před volbami, nemastná neslaná reakce na bankroty sklářských firem se státní účastí, nebo to nešťastné zdravotnictví? Přes co došlo k evidentnímu sociálnímu znejistění voličů levice, když v dané době byla nezaměstnanost 4,4 procenta a nejvyšší životní úroveň v historii?

Když nějaké opatření nějakou sociální skupinu zasahuje sice málo, ale zato každodenně, pak se z toho stává bolavé místo. Když to neumíte přesvědčivě léčit, stačí pak, když vás konkurent řekne: takto si z vás zatím berou jen malý kousek, ale je to ukázka, co se bude dít, necháte-li je vás opět zraňovat. Pak už jste vyhrál. Někomu jste začal škodit, nikomu jste neprospěl. To vás mají nechat provádět své pokusné vize dál jen proto, že to doporučují vzrušení svazáci v Lidových novinách a Českých televizích ve všech svých mutacích zvaných – až na malé výjimky – česká média?

Mám relativně nemajetné známé, oba učitelé, se třemi dětmi, a podle toho, jak znám jejich názory, potenciální voliči pravice. Dosud vždycky volili ODS. Řekli mi, že kvůli poplatkům a receptům s věčně nemocnými dětmi utratí za lékaře měsíčně o více než dva tisíce korun více než dříve a že jsou to peníze, které z nějakých nepochopitelných důvodů zůstávají doktorům na přilepšenou, zatímco oni na přilepšenou ty dva tisíce nedostali.

Když jim pan ministr řekl, že je to jen začátek, tihle lidé nezůstali doma jako zklamaní voliči ODS, ale šli volit ČSSD. A když mi to říkali, tvářili se přitom provinile. Protože mě berou jako určitou soukromou autoritu, užasli, když jsem jim to schválil. A já jsem užasl, že užasli. Co jiného také – jako pořád ještě částečně svobodní občané – měli udělat?

BP: V závěru oficiální volební analýzy ODS je věta, že nejde o historickou porážku, ale jde o výsledek srovnatelný s výsledkem krajských voleb v roce 2000. Tedy volbami, v nichž ODS získala osm hejtmanů a pět prvních vicehejtmanů.

Je to okrajový význam slova analýza, který mi uniká. Je to klasický politický manifest dovnitř, který se „mícháním žánrů“ pokouší vysvětlit nevysvětlitelné. Má to zcela jasný politický účel: nepřijetí odpovědnosti, protože „vědecky“ jsme se dozvěděli, že volební výsledek je srovnatelný s úspěšnými volbami v roce 2000. Takže proč bychom se netěšili. To ne my, ale odborníci nám to řekli. Hory pracují k porodu a na svět přijde směšná myš, říká jedna latinská klasika.

BP: Osobně mě více vystrašil duch té analýzy. Jako by jádrem politiky byl marketing a volební alchymie spojená s oslovováním cílových skupin.

To je proces, který se ve světě táhne od šedesátých let a destruuje politiku tím, že z ní dělá výlučně odborné, marketingové téma. Jako by politická volební kampaň byla odborné téma. Směšné! Alespoň v dobách demokratických to bývalo výsostně politické téma. Ano, mohu mít na dílčí témata odborné podklady, ale tím to končí. Ideálem této myšlenkové konstrukce je takzvaná vláda odborníků. I vola snad napadne, že jde o čistý protimluv. Vlády odborníků u nás byly čtyřicet let za komunismu, protože politika byla vyhnána do exilu. Nebyli to vždycky nutně špatní odborníci. Jak dopadli – a my s nimi – víme. Bohužel fikci „odborně“ vedené kampaně začínají věřit i vzdělaní lidé. Touto svou vírou připravují konec politickým stranám, kterým radí.

Něco vím o roli několika amerických poradců v nedávné kampani ČSSD. Správně pochopili jediné: nesmí bránit spontánní společenské vlně, která se tu navzdory mediálním protitlakům vytvořila. Věděli, že ODS se umlátí sama. Ale to, zda politici vezmou toto zjištění na vědomí, či zda usoudí, že navzdory tomu je nutno v kampani ještě přitvrdit, to není odborná, ale taktická politická úvaha a politické rozhodnutí.

BP: Jak tedy hodnotíte, že politický marketing vytlačuje vlastní politiku?

Politický marketing znamená odlidštění celé politiky. Několik volebních kampaní jsem dělal, takže můžu leccos posoudit. Kdysi jsem i já při kampaních říkal: zkuste přemýšlet o tom, že na tuto část kampaně se budeme dívat jako na čistý mediální produkt. Politici se obvykle bouřili, ale to bylo ještě za starých dobrých pravicových politických dob. Čas od času skutečně musíte v kampani složité věci osekát, zabalit a přetáhnout mašlí. Politik musí jít až na hranici zkreslení, což potom v televizích a na náměstích můžete dovysvětlit. Nikdy se to však nesmí stát naopak. Marketing nikdy nesmí dominovat politice. Pokud dominuje, je jasné, že už o žádnou politiku nejde, že se tím jen skrývá prázdný a byznysem obvykle vytunelovaný prostor. To se právě nyní stalo ODS.

BP: Vraťme se ještě k příčinám oranžové vlny, o níž se dosud jen spekuluje.

Myslím, že je to docela průhledné a jasné: jestliže byla ODS smetena z povrchu zemského v krajích způsobem tak zásadním, razantním a pro ni dosud nikdy nevídaným, znamená to, že volič zjistil, že je mu nebezpečná. Nikoli neutrálně lhostejná, ale nebezpečná. Způsobily to samozřejmě absurdní vládní kroky hrané na efekt. Ten efekt měl přinést mediální ohlas v tom smyslu, že jde o vládu, která statečně realizuje nepopulární reformní kroky. Média se činila – a nic. Jaký div?

Vláda se například ztotožnila s radarem, absurdně nevysvětlitelným tématem, které vnesla do reality jako cosi z nebe spadlého, naprosto inkohorentního s pocitý větší části veřejnosti. Nikdo necítil žádné vnější ohrožení – snad kromě nástupu byrokratů z Bruselu k poslední bitvě zvané Lisabonská smlouva. Nenamáhala se to tedy vysvětlovat, ne proto, že by něco zanedbala, ale proto, že ono se to vysvětlit ve skutečnosti nemůže, chápete?

Jde o čisté sociální inženýrství. K vysvětlení čehokoli přece musíte všechno sdělované zařadit alespoň do zdánlivé logické vazby. Tady to však zájmově viselo zcela ve vzduchoprázdnu,

takže se vzduchoprázdno jen opentlilo, nabarvilo a zatížilo nepravděpodobnými významy, kterým v podstatě nikdo neuvěřil. A když to navíc hodně ztěžko amatérským postupem vlády, nakonec to spadlo ODS na nekrytou šišku.

Vněst tímto konstruktivistickým způsobem do veřejného prostoru takové téma byla ze strany vlády arogantní ignorance. Oni se totiž vůbec nenamáhali vytvořit politickou situaci, v níž by na politickém trhu alespoň uměle vznikla nějaká poptávka. Nic, jenom bum prásk, budeme slavní a vy, bobečci, kteří nesouhlasíte, jste skrytí komunisti. Protože radar sice vůbec nemáme kvůli Moskvě, ale líbí se nám, jak se kvůli němu vzteká. A až nyní Američané, pro které je to podřadné téma, v Polsku či u nás celý projekt složí, budeme pro to dodatečně vymýšlet politickou legendu. Sakra, říkám si, neznám tohle odněkud? Copak ta doba je opravdu tak daleko?

BP: O radar šlo ve volbách zřejmě jen okrajově.

Zcela určitě. Rozhodla takzvaná reforma zdravotnictví, která byla zajímavá tím, že do voleb vůbec nezačala. Do parlamentu nepřišel ani jeden Julínkův zákon, přesto právě tato virtuální reforma rozhodla. Jejím příběhem jsou totiž slavné poplatky. V principu je to přitom každému jasné: Ano, regulační poplatky samozřejmě, jinak to není možné. Ale jako systémový sedmadvacátý krok v logické řadě, pro kterou jednotlivými kroky získávám veřejnost.

Přesněji tu část veřejnosti, která je mým možným voličem a říkám jí každým dalším zákonem: když neudělám tohle, stane se tohle. A vy už sami cítíte, že se děje tohle, přátelé, a že to není dobré. Já mám na to tento lék. A tak dále. Jestliže si ale nedám tu politickou a manažerskou práci ani s tím, abych onu reformu začal strukturovat, jsem ztracen. A proč si s tím nedám práci? Protože jsem hluboce přesvědčen, že jsem nositelem světla, jak mi praví média, jež jsou ve skutečnosti jediným adresátem mých kroků. Jenže jak víme, nositelé světla, latinsky luci feros, nás obvykle vedou do pekla.

BP: Nemáte pocit, že v době amerických voleb jsme byli také svědky mediální manipulace svého druhu, jejíž podivnou ikonou se stal Barack Obama?

Ne. Manipulace v tomto smyslu je ve Spojených státech standardní. Mediální prostor je z definice levicový a jiný nebude. Navíc Hollywood je absolutně ovládán levicovou komunitou. Její podstatou je projektivnost. Tedy že stále sestruje nějaké projekty a předkládá vize.

Tady stojíme u kořene toho, proč jsou média levicová. Jsou totiž obsazena intelektuálními elitami, které přirozeným způsobem tíhnou k projektivnosti svých osobností. Téměř vždycky jsou přesvědčeni, že jsou nositeli světla, protože na rozdíl od tupých a nevzdělaných obyčejných občanů pochopili, o čem svět je. O nositelích světla jsem se ale už vyjádřil. Nevěřím jim. Na rozdíl od těch tupých, nevzdělaných a obyčejných lidí.

Petr Hájek (1951) vystudoval FAMU, obor dramaturgie scenáristika. Napsal několik scénářů, avšak žádný z nich nebyl realizován pro nerealizovatelnost. Do roku 1989 pracoval jako reportér v časopise Květy, v roce 1990 založil časopis Reflex, který dva a půl roku řídil. Poté

DÉLSKÝ POTÁPĚČ

vytvořil několik agentur pro mediální poradenství a komunikaci. V druhé polovině devadesátých let se dvakrát neúspěšně pokusil založit deník nezávislý na existujících vydavatelských strukturách. Od zvolení Václava Klause prezidentem pracuje v Kanceláři prezidenta republiky.